ECLI:LV:AT:2019:0214.C04298512.1.S
Lieta Nr. C04298512, SKC-34/2019
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

SPRIEDUMS

Rīgā 2019.gada 14.februārī

Senāts šādā sastāvā:

senators Valerijans Jonikāns,

senatore Ļubova Kušnire,

senatore Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar AS „Reverta" kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 2.novembra spriedumu AS „Reverta" prasībā pret /pers. B/ un /pers. C/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka" kā pircēja, Latvijas Republika, /pers. C/ un /pers. B/ kā akcionāri un AS „Parex banka", kuru pārstāv valdes priekšsēdētājs, prokūrists /pers. B/, /datums/noslēdza Ieguldījuma līgumu ar Pielikumu Nr. 1 „Apliecinājumi un garantijas".

Ar 2008.gada 3.decembra vienošanos veikti grozījumi Ieguldījuma līgumā.

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk – FKTK) padome 2009.gada 8.maijā pieņēma lēmumu Nr. 57 (turpmāk arī – Lēmums Nr. 57), ar kuru AS „Parex banka" piemērota soda nauda 14 228,72 EUR (10 000 Ls) par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumu.

Lēmumā Nr. 57 norādīts, ka bankā ir ieviesta automatizēta klientu un to darījumu uzraudzības sistēma „Erase", kas sagatavo brīdinājumus par iespējami aizdomīgiem darījumiem. Vairāki bankas valdes un padomes locekļu veiktie darījumi atbilst „Erase" brīdinājumu definīciju pazīmēm, tomēr minētā elektroniskā uzraudzības sistēma laikā no 2008.gada 1.oktobra nav sagatavojusi nevienu brīdinājumu par kādu no valdes vai padomes locekļu veiktajiem darījumiem.

Banka, nenodrošinot bankas valdes un padomes locekļu un ar viņiem saistīto personu darījumu pastāvīgu uzraudzību, lai pārliecinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem vai neparastiem, ir pārkāpusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktu. Savukārt, neziņojot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam par darījumu, ar kuru /pers. C/ un /pers. B/ iegādājās 100% *Soulstar Trading Limited* akciju, kas ir vērtējams kā aizdomīgs darījums, banka pārkāpusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 30.panta pirmās daļas 2.punktu.

AS „Parex banka" 2009.gada 26.maijā piemēroto soda naudu samaksāja.

[2] AS „Reverta" (pirms nosaukuma maiņas – AS „Parex banka") 2010.gada 30.jūlijā cēlusi prasību tiesā pret /pers. B/ un /pers. C/ par zaudējumu atlīdzības piedziņu un priekšā stāvošo zaudējumu nodrošinājumu.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2012.gada 11.jūnija lēmumu atsevišķā tiesvedībā izdalīti AS „Reverta" prasījumi pret /pers. B/ un /pers. C/ par zaudējumu atlīdzību 777 802,65 Ls (1 106 713,46 EUR) un priekšā stāvošo zaudējumu 1 757 601,80 Ls (2 500 842,06 EUR) nodrošinājumu. Prasība šajā daļā

pamatota ar /datums/Ieguldījuma līguma noteikumu pārkāpumu.

Prasības pieteikumā (atbilstoši 2016.gada 18.oktobra prasības precizējumiem daļā, kurā tie pieņemti) lūgts piedzīt solidāri no atbildētājiem par labu prasītājai:

- zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR, kas AS „Parex banka" radušies, samaksājot ar Lēmumu Nr. 57 piemēroto soda naudu par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumu;

- zaudējumu atlīdzību 120 518,38 EUR saistībā ar Valsts ieņēmumu dienesta 2009.gada 30.novembra lēmumu Nr. /numurs/;

- zaudējumu atlīdzību, kas AS „Parex banka" radušies, samaksājot Latvijas Bankai soda naudu par obligāto rezervju glabāšanas pienākuma Latvijas Bankā neizpildi par laiku no 2008.gada 24.oktobra līdz 2008.gada 23.novembrim – 639 981,02 EUR, par laiku no 2008.gada 24.novembra līdz 2008.gada 5.decembrim – 452 503,73 EUR.

Prasība par zaudējumu atlīdzību sakarā ar FKTK padomes piemēroto soda naudu pamatota ar šādiem apstākļiem.

Ieguldījuma līguma 6.3.punktā pielīgta atbildētāju solidāra atbildība un pienākums atlīdzināt pircējam un prasītājai jebkurus, tostarp visus tiešos un netiešos zaudējumus, kas radušies, ja atbildētāji neizpilda vai nepienācīgi pilda jebkurus viņiem šajā līgumā noteiktos pienākumus, vai nav patiesi vai precīzi jebkuri no šajā līgumā noteiktajiem apliecinājumiem vai garantijām.

Ieguldījuma līguma Pielikumā Nr. 1, apliecinot, ka AS „Parex banka" veic komercdarbību atbilstoši likumam (apliecinājumu un garantiju 1.10.1.punkts), atbildētāji snieguši nepatiesu informāciju, maldinot par AS „Parex banka" patieso darbību atbilstību likumam. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punkta un 30.panta pirmās daļas 2.punkta prasības AS „Parex banka" nebija izpildījusi. Tādējādi ir iestājies atbildētāju pienākums atlīdzināt prasītājai zaudējumus, kas radušies atbildētāju nepatiesi vai neprecīzi sniegto apliecinājumu rezultātā.

Zaudējumi FKTK samaksātās soda naudas 14 228,72 EUR (10 000 Ls) veidā prasītājai radās tādu atbildētāju (kā prasītājas vadības) darbību dēļ, kas radīja Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumus, kurus konstatēja FKTK Lēmumā Nr. 57.

Prasība par zaudējumu atlīdzību sakarā ar FKTK padomes piemēroto soda naudu pamatota ar Civillikuma 1587., 1616., 1618., 1770.-1773. un 1779.pantu.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas kā pirmās instances tiesas 2013.gada 7.jūnija spriedumu prasība apmierināta daļēji.

Tiesa nospriedusi piedzīt no atbildētājiem solidāri par labu prasītājai zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR (10 000 Ls), kas radušies no soda naudas samaksas pēc Lēmuma Nr. 57. Nodrošināt par labu AS „Reverta" priekšā stāvošos zaudējumus no nepienācīgas nodokļu nomaksas 2 475 794,10 EUR (1 739 998 Ls), apķīlājot /pers. B/ noguldījuma kontos AS „Reverta" esošos naudas līdzekļus 1 237 897,05 EUR (869 999 Ls) un /pers. C/ noguldījuma kontos AS „Reverta" esošos naudas līdzekļus 1 237 897,05 EUR (869 999 Ls). Piedzīti no atbildētājiem solidāri par labu prasītājai tiesas izdevumi: valsts nodeva 4432,25 EUR (3115 Ls) un ar lietas vešanu saistītie izdevumi 19 373,84 EUR (13 616,01 Ls).

Noraidīta prasība daļā par zaudējumu atlīdzību 1 092 484,75 EUR (767 802,65 Ls), kas radušies Latvijas Bankas obligāto rezervju glabāšanas prasību neizpildes rezultātā.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas un atbildētāju apelācijas sūdzībām, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2016.gada 2.novembra spriedumu prasību apmierinājusi daļēji. Tiesa nospriedusi piedzīt solidāri no atbildētājiem par labu prasītājai zaudējumu atlīdzību 126 638,79 EUR saistībā ar nepienācīgu nodokļu nomaksu un tiesāšanās izdevumiem.

Noraidīta prasība daļā par zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR, kas radušies no soda naudas samaksas pēc Lēmuma Nr. 57.

Noraidīta prasība daļā par zaudējumu atlīdzību 1 092 484,75 EUR par Latvijas Bankas obligāto rezervju glabāšanas prasību neizpildi.

Piedzīti no prasītājas tiesas izdevumi par labu atbildētājiem 1887,69 EUR katram, bet valsts ienākumos – ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 5,78 EUR.

Spriedums daļā par zaudējumu atlīdzību sakarā ar FKTK padomes piemēroto soda naudu pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Izvērtējot Ieguldījuma līgumu pēc tā satura un jēgas, par pamatotu atzīstams prasītājas secinājums, ka prasītājai ir no /datums/Ieguldījuma līguma izrietošas prasījuma tiesības pret atbildētājiem un ka atbildētāji, parakstot Ieguldījuma līgumu, tā pielikumu Nr. 1, kā arī vienošanos par Ieguldījuma līguma grozījumiem, ir uzņēmušies līgumisku solidāru atbildību par jebkuriem (tiešajiem un netiešajiem) zaudējumiem, kas radušies AS „Parex banka", ja atbildētāji nepilda vai nepienācīgi pilda jebkurus Ieguldījuma līgumā noteiktos pienākumus vai nav patiesi vai precīzi jebkuri no Ieguldījuma līgumā noteiktajiem apliecinājumiem vai garantijām.

[4.2] Kā nepamatota noraidāma prasība daļā par zaudējumu 14 228,72 EUR atlīdzību, kas prasītājai radušies, samaksājot soda naudu, kas

piemērota ar Lēmumu Nr. 57.

Ar Lēmumu Nr. 57 AS „Parex banka" piemērota soda nauda 10 000 Ls (14 228,72 EUR) par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punkta un 30.panta pirmās daļas 2.punkta prasību neievērošanu (t.i., par to, ka laikā no 2008.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 2.decembrim kredītiestāde nav nodrošinājusi tās valdes un padomes locekļu un ar viņiem saistīto personu darījumu pastāvīgu uzraudzību, lai pārliecinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem vai neparastiem).

Prasītāja minēto lēmumu nav pārsūdzējusi, piemēroto soda naudu ir samaksājusi.

Liecinieka/pers. J/ (viņš bija AS „Parex banka" viceprezidents klientu pārraudzības jautājumos un Klientu pārraudzības daļas vadītājs arī laika posmā no 2008.gada 1.oktobra līdz 2008.gada 2.decembrim) apelācijas instances tiesas sēdē sniegtās liecības apliecina, ka AS „Parex banka" ir nodrošinājusi minētā likuma prasību ievērošanu attiecībā uz aizdomīgiem vai neparastiem darījumiem. Kredītiestādes valdes un padomes locekļu un ar viņiem saistīto personu darījumu uzraudzība veikta bez izņēmumiem. Elektroniskās uzraudzības sistēmas ieviešana tajā laikā nebija likuma prasība. Tas bija tikai viens no veidiem, kā veikt klientu darījumu monitoringu un konstatēt neparastus, iespējams, aizdomīgus darījumus. Tas, ka šī sistēma neatlasīja kādu no valdes un padomes locekļu darījumiem, nenozīmē, ka šie darījumi, ja to pazīmes atbilda aizdomīga vai neparasta darījuma kritērijiem, netika pārbaudīti.

Nav pamata neticēt minētā liecinieka liecībām, jo tās apliecina faktu, ka FKTK par darījumiem, uz kuriem 2009.gada 8.maija lēmumā norādīja kā uz aizdomīga vai neparasta darījuma kritērijiem atbilstošiem, nav iesniegusi ziņojumu Prokuratūras kontroles dienestam.

Negūstot apliecinājumu pārkāpuma faktam, kas konstatēts ar Lēmumu Nr. 57, prasība šajā daļā noraidāma kā nepamatota.

Turklāt prasītāja, nepārsūdzot Lēmumu Nr. 57, kaut gan no bankas sniegtajiem paskaidrojumiem, kas atspoguļoti šajā lēmumā, redzams, ka banka neatzīst pārkāpuma faktu un, bez ierunām samaksājot sodu, nav veikusi visus pasākumus, lai novērstu zaudējumu iestāšanos, kā rezultātā atbilstoši Civillikuma 1776.pantam nevar prasīt šo zaudējumu atlīdzību.

Pirmās instances tiesa, atsaucoties tikai uz to, ka tiesas kompetencē neietilpst administratīvā akta, kas stājies likumīgā spēkā, vērtēšana, bez pamata atzinusi, ka, noslēdzot Ieguldījuma līgumu, puses ir atkāpušās no tiesību principiem un vispārējās strīdu izšķiršanas kārtības. Apstākļos, kad atbildētājiem bija liegta iespēja pārsūdzēt Lēmumu Nr. 57, atbildētājiem saglabājas iebilduma tiesības, ja persona, attiecībā pret kuru administratīvais akts pieņemts, nepārsūdzot šo lēmumu un bez ierunām samaksājot šajā aktā noteikto soda naudu, civilprocesa ietvaros vēlas samaksāto soda naudu kā zaudējumus piedzīt no personām, kuras nav bijušas administratīvā procesa dalībnieces.

[5] Par minēto spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt daļā, ar kuru tās prasība noraidīta. Saistībā ar prasījumu par zaudējumu atlīdzību sakarā ar FKTK padomes piemēroto soda naudu kasācijas sūdzībā minēti šādi argumenti.

Tiesa nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktu, 30.panta pirmās daļas 2.punktu, Kredītiestāžu likuma 198.panta ceturto daļu, Administratīvā procesa likuma 70.panta trešo daļu, 76.panta ceturto daļu.

Tiesa, nekritiski vērtējot liecinieka liecības, faktiski veikusi administratīvā akta, kas stājies spēkā, t.i., Lēmuma Nr. 57, likumības pārbaudi, kas neietilpst vispārējās jurisdikcijas tiesas kompetencē (sk. likuma „Par tiesu varu" 5.pantu). Lēmums Nr. 57 ir spēkā esošs un tiesai tas bija saistošs.

Soda nauda netika piemērota par neziņošanu par aizdomīgu darījumu, bet par to, ka banka nenodrošināja tās valdes un padomes locekļu un ar viņiem saistīto personu darījumu pastāvīgu uzraudzību, lai pārliecinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem vai neparastiem. Tas nozīmē nevis to, ka FKTK konstatētie bankas nepārbaudītie darījumi ir aizdomīgi un par tiem jāsniedz ziņojumi, bet to, ka atbildētājiem kā valdes locekļiem bija jānodrošina tāda darījumu (tai skaitā savu) uzraudzības sistēma, kas ļautu darījumus, kas pēc ārējām pazīmēm var atbilst aizdomīgiem darījumiem, konstatēt un veikt to iekšējo pārbaudi. Liecinieks nav apstrīdējis faktu, ka FKTK lēmumā konstatētie darījumi netika identificēti un pakļauti pārbaudei no bankas puses vispār.

Ievērojot minētos apstākļus, prasītājai nebija objektīva un saprātīga pamata pārsūdzēt FKTK lēmumu, jo liecinieka sagatavotie iebildumi, ka bankas elektroniskā sistēma nav lēmumā minētos darījumus identificējusi, nespēja attaisnot likuma prasību neievērošanas faktu, bet samazināja sodu. Tas, ka bankā nebija funkcionējošas sistēmas, kas identificē aizdomīguma kritērijiem atbilstošus bankas bijušās vadības un ar to saistīto personu darījumus, bija acīmredzams. Līdz ar to nav pamatoti tiesas pārmetumi par lēmuma nepārsūdzēšanu un soda naudas samaksu, un tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1776.pantu. Civillikuma 1776.pants nenoteic pienākumu formāli apstrīdēt pamatotu lēmumu, lai pretendētu uz zaudējumu atlīdzību. Tas arī nesaglabā atbildētājiem iebilduma tiesības. It sevišķi, ja tiesa atzinusi, ka atbildētāji uzņēmušies bezierunu un beznosacījumu atbildību.

[6] Kasācijas sūdzību par spriedumu daļā, ar kuru prasība apmierināta, iesnieguši atbildētāji /pers. B/ un /pers. C/.

[7] Paskaidrojumos par /pers. B/ un /pers. C/ kasācijas sūdzību AS „Reverta" norādījusi, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota.

[8] Ar Augstākās tiesas rīcības sēdes 2017.gada 13.jūnija lēmumu nolemts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar AS „Reverta" kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 2.novembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR, kas prasītājai radušies saistībā ar soda naudas samaksu pēc Lēmuma Nr. 57, kā arī daļā par tiesas izdevumu piedziņu no prasītājas par labu atbildētājiem 1887,69 EUR katram.

Pārējā daļā atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar prasītājas kasācijas sūdzību.

Atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar atbildētāju /pers. B/ un /pers. C/ kasācijas sūdzību par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 2.novembra spriedumu.

[9] Augstākajā tiesā 2018.gada 14.martā saņemts likvidējamās AS „Reverta" un SIA „REAP" pieteikums par procesuālo tiesību pārņemšanu, kurā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 77.panta pirmo daļu, lūgts aizstāt prasītāju AS „Reverta" ar SIA „REAP".

Pieteikumā norādīts, ka 2017.gada 27.novembrī komercķīlu reģistrā par labu SIA „REAP" reģistrēta (pārjaunota) komercķīla Nr. /numurs/uz visu LAS „Reverta" mantu kā lietu kopību uz ieķīlāšanas brīdi, kā arī lietu kopības nākamajām sastāvdaļām.

SIA „REAP" 2017.gada 28.novembrī paziņoja LAS „Reverta" par komercķīlas tiesību izlietošanu, par ko komercķīlu reģistrā 2017.gada 28.decembrī izdarīts ieraksts.

Saskaņā ar Komercķīlas likuma 39.^{2} panta pirmo un otro daļu, ja ieķīlātas prasījuma tiesības un komercķīlu reģistrā ir izdarīts ieraksts par komercķīlas tiesību izlietošanu, komercķīlas ņēmējs var prasīt apmierinājumu no trešās personas, kas ir parādā komercķīlas devējam uz šo prasījuma tiesību pamata. Līdz ar to SIA „REAP" ir ieguvusi tiesības prasīt apmierinājumu no trešajām personām, kas ir parādā LAS „Reverta" uz ieķīlāto prasījuma tiesību pamata, proti, ir notikusi likumiskā cesija.

Ievērojot minēto, LAS „Reverta" un SIA „REAP" noslēdza vienošanos par komercķīlas priekšmetā ietilpstošo prasījuma tiesību nodošanas kārtību, atzina LAS „Reverta" kā prasītājas šajā lietā prasījuma tiesību pāreju SIA „REAP" un noformēja atbilstošu 2018.gada 8.februāra apliecinājumu par prasījuma tiesību pāreju.

Pieteikumam pievienots LAS „Reverta" un SIA „REAP" 2018.gada 8.februāra apliecinājums par to, ka prasījums pret /pers. B/ un /pers. C/ civillietā Nr. C04298512 par zaudējumu atlīdzību kopā ar visām no tā izrietošajām blakus tiesībām un blakus prasījumiem, t.sk., par LAS „Reverta" tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanu, ir pārgājis no LAS „Reverta" uz SIA „REAP".

Apliecinājumā norādīts, ka tas ir patstāvīgs pamats LAS „Reverta" aizstāšanai ar SIA „REAP" visos tiesvedību procesos (kā civilprocesos, tā kriminālprocesos), maksātnespējas, tiesiskās aizsardzības, izpildes lietvedību u.tml. procesos, kuros LAS „Reverta" ir pieteikusi prasījumus pret parādniekiem /pers. B/ un /pers. C/, kā arī pamats jebkāda veida LAS „Reverta" labā nodibināto ķīlu (tai skaitā hipotēku un komercķīlu) un jebkāda cita veida prasījumu nodrošinājumu un pastiprinājumu pārgrozīšanai par labu SIA „REAP".

Motīvu daļa

[10] Izskatījis lietu, Senāts uzskata, ka spriedums ir atceļams daļā.

[11] Lietā ir strīds par to, vai atbildētāju sniegtais Ieguldījuma līguma Pielikuma Nr. 1 1.10.1.punkta apliecinājums ir bijis patiess un vai atbildētājiem ir pienākums atlīdzināt zaudējumus 14 228,72 EUR prasītājai.

/datums/Ieguldījuma līguma Pielikuma Nr. 1 Apliecinājumi un garantijas 1.10.1.punktā atbildētāji apliecinājuši, ka: „Sabiedrība vienmēr ir veikusi komercdarbību saskaņā ar piemērojamajiem likumiem attiecībā uz tās darbību un komercdarbību".

Ieguldījuma līguma 6.3.punktā noteikts, ka atbildētāji ir solidāri atbildīgi un viņiem ir pienākums atlīdzināt sabiedrībai jebkurus, tai skaitā visus tiešos un netiešos zaudējumus, kas tai radušies, ja atbildētāji neizpilda vai nepienācīgi pilda jebkurus no viņiem šajā līgumā noteiktos pienākumus vai nav patiesi vai precīzi jebkuri no šajā līgumā noteiktajiem apliecinājumiem vai garantijām.

Ar Lēmumu Nr. 57 atzīts, ka AS „Parex banka" ir pārkāpusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktu un 30.panta pimās daļas 2.punktu.

Ja, novērtējot pierādījumus lietā, tiesa secinātu, ka atbildētāju Ieguldījuma līguma Pielikuma Nr. 1 apliecinājums 1.10.1.punktā ir bijis nepatiess, atbilstoši Civillikuma 1672. un 1775.pantam un Ieguldījuma līguma 6.3.punktam atbildētājiem būtu pienākums solidāri atlīdzināt AS „Parex banka" zaudējumus 14 228,72 EUR, kas prasītājai radušies, samaksājot soda naudu pēc Lēmuma Nr. 57.

[12] Senāts atzīst par nepamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apelācijas instances tiesa ārpus savas kompetences ir veikusi administratīvā akta – Lēmuma Nr. 57 – tiesiskuma pārbaudi.

Lēmums Nr. 57 ir stājies spēkā un izpildīts ar AS „Parex banka" veikto soda naudas samaksu. Lēmumu Nr. 57 saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 99.[1] panta trešo daļu *(redakcija Lēmuma Nr. 57 pieņemšanas brīdī)* varēja pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā. AS „Parex banka" Lēmumu Nr. 57 nebija pārsūdzējusi.

Kā norādīts tiesību doktrīnā, „[..] administratīvajiem aktiem, valsts un pašvaldību iestāžu izdotajiem dokumentiem nav prejudiciālas nozīmes tiesās izspriežamajās civillietās." (*Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. (1.-18.nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs. Prof. K.Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 345.lpp.*)

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 97.panta otro daļu nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu.

Tādējādi apstāklis, ka Lēmums Nr. 57 netika pārsūdzēts Administratīvajā apgabaltiesā, nebija šķērslis tiesai izskatāmajā lietā vērtēt Lēmumu Nr. 57 kā vienu no pierādījumiem, jo Lēmumam Nr. 57 nav prejudiciālas nozīmes izskatāmajā lietā.

Ievērojot minēto, atbildētājiem, kas nebija administratīvā procesa dalībnieki Lēmuma Nr. 57 pieņemšanas procesā, bija tiesības izteikt savus iebildumus par Lēmumā Nr. 57 konstatētajiem apstākļiem un izdarītajiem secinājumiem izskatāmās lietas ietvaros, iesniedzot pierādījumus, kas atspēko Lēmumā Nr. 57 norādīto.

[13] Civilprocesa likuma 189.panta trešā daļa paredz, ka spriedumam jābūt likumīgam un pamatotam. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 190.panta otro daļu tiesa spriedumu pamato uz apstākļiem, kas nodibināti ar pierādījumiem lietā.

Civilprocesa likuma 97.panta pirmā daļa noteic: tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem. Atbilstoši minētā panta trešajai daļai tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus — par nepierādītiem.

Senāts atzīst, ka tiesa attiecībā uz kasācijas kārtībā izskatāmo jautājumu nav ievērojusi minēto procesuālo tiesību normu prasības, kas varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Apelācijas instances tiesa spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR, balstījusi uz liecinieka /pers. J/ liecībām. Tiesa norādījusi, ka liecinieka liecības apliecina, ka AS „Parex banka" ir nodrošinājusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasību ievērošanu attiecībā uz aizdomīgiem vai neparastiem darījumiem. Tiesa arī minējusi, ka tas, ka elektroniskās uzraudzības sistēma neatlasīja kādu no valdes un padomes locekļu darījumiem, nenozīmē, ka šie darījumi, ja to pazīmes atbilda aizdomīga vai neparasta darījuma kritērijiem, netika pārbaudīti. Atsaucoties uz minētā liecinieka liecībām, tiesa secinājusi, ka nav apliecinājumu pārkāpuma faktam, kas konstatēts ar Lēmumu Nr. 57.

Senāts atzīst, ka tiesa vispār nav analizējusi Lēmumā Nr. 57 norādītos FKTK konstatētos pārkāpumus bankas darbībā. Lēmumā Nr. 57 norādīts, ka banka, nenodrošinot bankas valdes un padomes locekļu un ar viņiem saistīto personu darījumu pastāvīgu uzraudzību, lai pārliecinātos, vai darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem vai neparastiem, ir pārkāpusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 20.panta pirmās daļas 2.punktu. Savukārt, neziņojot Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam par darījumu, ar kuru /pers. C/ un /pers. B/ iegādājās 100% *Soulstar Trading Limited* akciju, kas, pēc komisijas ieskatiem, ir vērtējams kā aizdomīgs darījums, banka pārkāpusi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma 30.panta pirmās daļas 2.punktu.

Tiesa arī nav vērtējusi Lēmumu Nr. 57 kopā ar liecinieka liecībās norādīto.

Tiesai bija jāvērtē liecinieka liecību saturs un tas, vai liecības bija konkrētas vai vispārīgas, un spriedumā bija jāpamato, vai liecinieka liecībām būtu dodama priekšroka attiecībā uz lietā noskaidrojamajiem apstākļiem, salīdzinot ar Lēmumu Nr. 57.

Senāts, noklausoties minētā liecinieka liecības (*Civillietu tiesu palātas 2016.gada 19.oktobra tiesas sēdes audioieraksts*), secināja, ka tās saistībā ar Lēmumu Nr. 57 nav bijušas konkrētas. Liecinieks vispārīgi liecināja, ka AS „Parex banka" bija viena no labākajām uzraudzības sistēmām valstī, ka elektroniskā sistēma nebija vienīgā, ar kuras palīdzību pārbaudīja darījumus. Taču liecinieks nevarēja atcerēties detaļas saistībā ar Lēmumu Nr. 57, neatcerējās, vai konkrētajā gadījumā banka bija atzinusi FKTK norādītos pārkāpumus, vai Lēmums Nr. 57 bija par neziņošanu vai darījumu neizvērtēšanu. Tāpat liecinieks nevarēja konkrēti paskaidrot, kā izskaidrojams, ka Lēmumā Nr. 57 norādītie darījumi netika identificēti bankā (viņaprāt, bankai par to bija diskusija ar FKTK, bija paskaidrojumi, detalizēti neatceras). Turklāt liecinieks arī neatcerējās, vai Kontroles dienestam (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests) kāds ziņoja saistībā ar Lēmumā Nr. 57 norādītajiem pārkāpumiem, kas nesaskan ar apelācijas instances tiesas atzīto, ka liecinieka liecības apliecina faktu, ka FKTK par darījumiem, uz kuriem 2009.gada 8.maija lēmumā norādīja kā uz aizdomīga vai neparasta darījuma kritērijiem atbilstošiem, nav iesniegusi ziņojumu Prokuratūras kontroles dienestam. No liecinieka liecībām neizriet tiesas norādītais, ka tas, ka elektroniskās uzraudzības sistēma neatlasīja kādu no valdes un padomes locekļu darījumiem, nenozīmē, ka šie darījumi, ja to pazīmes atbilda aizdomīga vai neparasta darījuma kritērijiem, netika pārbaudīti. Tiesas spriedumā nav analizēts, kā banka ir veikusi šo pārbaudi par FKTK lēmumā norādītajiem darījumiem:

/pers. B/ – 21.10.2008. 1 260 000 EUR un 22.10.2008. 1 500 000 USD,

Fedmax S.A. – 24.10.2008. 715 000 USD,

/pers. M/ – 23.10.2008. 2 500 000 USD,

/pers. N/ – 22.10.2008. 2 000 000 EUR,

Masterex Capital Corp. – 24.10.2008. 757 000 USD,

/pers. C/ – 18.09.2008. 1 500 000 EUR un 2 500 000 USD un 25.09.2008. 2 000 000 USD,

/pers. P/ – 17.10.2008. 3 000 000 EUR un 20.10.2008. 5 000 000 EUR,

/pers. R/ - 22.10.2008. 1 840 000 EUR,

/pers. S/ – 21.10.2008. 56 500 EUR,

/pers. T/ – 20.10.2008. 1 300 000 GBP.

Iepriekšminētais norāda uz tiesas pieļautajiem pārkāpumiem lietas apstākļu noskaidrošanā un pierādījumu novērtēšanā.

[14] Attiecībā uz Civillikuma 1776.panta piemērošanu, Senāta ieskatā, apelācijas instances tiesai jāņem vērā tālāk norādītais.

Uz jautājumu, vai bankai bija pamats pārsūdzēt Lēmumu Nr. 57, kā arī to, vai, izskatot konkrēto strīdu, nav piemērojams Civillikuma 1776.pants, tiesai jāatbild tikai pēc rūpīga bankas veikto darbību kontroles pasākumu nodrošināšanā izvērtējuma.

[15] Civilprocesa likuma 77.panta pirmā daļa noteic, ja viena no pusēm lietā izstājas (fiziskās personas nāve, juridiskā persona beidz pastāvēt, prasījuma cesija, parāda pārvede un citi apstākļi), tiesa pieļauj aizstāt šo pusi tās tiesību pārņēmējam. Saskaņā ar šā panta otro daļu tiesību pārņemšana iespējama jebkurā procesa stadijā.

Ar Augstākās tiesas tiesnešu paplašinātā sastāva 2018.gada 22.novembra lēmumu lietā Nr. SKC-320/2018 AS „Reverta" prasībā pret /pers. B/ un /pers. C/ par zaudējumu piedziņu likvidējamā AS „Reverta" Civilprocesa likuma 77.panta kārtībā aizstāta ar tās prasījuma tiesību pārņēmēju SIA „REAP".

Tā kā izskatāmajā lietā piedalās tās pašas puses, atbildētāju pārstāvis par prasītājas aizstāšanu savus apsvērumus ir jau izteicis lietā Nr. SKC-320/2018 un tie ir novērtēti, Augstākā tiesa atzīst, ka atbilstoši Augstākās tiesas tiesnešu paplašinātā sastāva 2018.gada 22.novembra lēmumā noteiktajam arī izskatāmajā lietā šobrīd likvidējamā AS „Reverta" aizstājama ar tās prasījuma tiesību pārņēmēju SIA „REAP".

Tam pamats ir lietā iesniegtais LAS „Reverta" un SIA „REAP" 2018.gada 8.februāra apliecinājums.

[16] Ņemot vērā, ka spriedums daļā atceļams, bet tiesas izdevumu piedziņa atkarīga no prasības un apelācijas sūdzības izspriešanas rezultāta, tad spriedums atceļams arī daļā par tiesas izdevumu piedziņu no prasītājas par labu atbildētājiem 1887,69 EUR katram.

[17] Pārsūdzēto spriedumu daļā atceļot, AS „Reverta" atbilstoši Civilprocesa likuma 458.panta otrajai daļai atmaksājama iemaksātā drošības nauda 300 EUR.

[18] Pamatojoties uz Civilprocesa likuma pārejas noteikumu 91.punktu, Civillietu tiesu palātas spriedumu atceļot, lieta nododama jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesai kā apelācijas instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, 77.pantu un pārejas noteikumu 91.punktu, Senāts

nosprieda

Atcelt Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016.gada 2.novembra spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība daļā par zaudējumu atlīdzību 14 228,72 EUR, kas radušies no soda naudas samaksas pēc Finanšu un kapitāla tirgus komisijas padomes 2009.gada 8.maija lēmuma Nr. 57, kā arī daļā par tiesas izdevumu piedziņu no prasītājas par labu atbildētājiem 1887,69 EUR katram, un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijai.

Atmaksāt AS „Reverta" drošības naudu 300 EUR.

Aizstāt lietā prasītāju AS „Reverta" ar tās prasījuma tiesību pārņēmēju SIA „REAP".

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators V. Jonikāns

Senatore Ļ. Kušnire

Senatore M. Senkāne